VIII.3 Primitivní funkce – úvod

Připomenutí: (1) Funkce F je **primitivní funkcí** k f na otevřeném intervalu I, jestliže pro každé $x \in I$ existuje $F'(x)$ a platí $F'(x) = f(x)$.

(2) Je-li f spojitá na otevřeném intervalu I, pak existuje primitivní funkce k f na I (Věta 8).

Věta 10. *Nechť F a G jsou primitivní funkce k funkci f na otevřeném intervalu I. Pak existuje $c \in \mathbf{R}$ tak, že $F(x) = G(x) + c$ pro každé $x \in I$.*

Poznámka. Množinu všech primitivních funkcí k f na I značíme symbolem $\int f(x)\,\mathrm{d}x$. Skutečnost, že F je primitivní funkcí k f na I zapisujeme

$$\int f(x)\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} F(x), \quad x \in I.$$

Větička 11. *Platí:*

(1) $\int x^n\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \frac{x^{n+1}}{n+1}$ *na* $\mathbf{R}$ *(pro* $n \in \mathbf{N} \cup \{0\}$*);*

(2) $\int x^\alpha\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \frac{x^{\alpha+1}}{\alpha+1}$ *na* $(0, +\infty)$ *(pro* $\alpha \in \mathbf{R} \setminus \{-1\}$*, pro* $\alpha \in \mathbf{Z}$*,* $\alpha < -1$ *také na* $(-\infty, 0)$*);*

(3) $\int \frac{1}{x}\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \log x$ *na* $(0, +\infty)$*,* $\int \frac{1}{x}\,\mathrm{d}x = \log(-x)$ *na* $(-\infty, 0)$*;*

(4) $\int \exp x\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \exp x$ *na* $\mathbf{R}$*;*

(5) $\int \sin x\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} -\cos x$ *na* $\mathbf{R}$*,* $\int \cos x\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \sin x$ *na* $\mathbf{R}$*;*

(6) $\int \frac{1}{\cos^2 x}\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \operatorname{tg} x$ *na každém z intervalů* $(-\frac{\pi}{2} + k\pi, \frac{\pi}{2} + k\pi)$*,* $k \in \mathbf{Z}$*;*

(7) $\int \frac{1}{\sin^2 x}\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} -\operatorname{cotg} x$ *na každém z intervalů* $(k\pi, (k+1)\pi)$*,* $k \in \mathbf{Z}$*;*

(8) $\int \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \arcsin x$ *na* $(-1, 1)$*;*

(9) $\int \frac{1}{1+x^2}\,\mathrm{d}x \stackrel{c}{=} \operatorname{arctg} x$ *na* $\mathbf{R}$*.*

Větička 12. *Nechť f má na otevřeném intervalu I primitivní funkci F, funkce g má na I primitivní funkci G a $\alpha, \beta \in \mathbf{R}$. Potom funkce $\alpha F + \beta G$ je primitivní funkcí k $\alpha f + \beta g$ na I.*

Poznámka. Tvrzení předchozí větičky se často zapisuje ve tvaru

$$\int (\alpha f(x) + \beta g(x))\,\mathrm{d}x = \alpha \int f(x)\,\mathrm{d}x + \beta \int g(x)\,\mathrm{d}x.$$

To má dobrý smysl, pokud je aspoň jedno z čísel α, β nenulové.

Věta 13 (o substituci – první metoda). *Nechť F je primitivní funkce k f na (a,b). Nechť φ je funkce definovaná na (α,β) s hodnotami v intervalu (a,b), která má v každém bodě $t \in (\alpha,\beta)$ vlastní derivaci. Pak*

$$\int f(\varphi(t))\varphi'(t)\,\mathrm{d}t \stackrel{c}{=} F(\varphi(t)) \text{ na } (\alpha,\beta).$$

Věta 14 (o substituci – druhá metoda, první verze). *Nechť funkce φ má v každém bodě intervalu (α,β) nenulovou vlastní derivaci a $\varphi((\alpha,\beta)) = (a,b)$. Nechť funkce f je definována na intervalu (a,b) a platí*

$$\int f(\varphi(t))\varphi'(t)\,dt \stackrel{c}{=} G(t) \text{ na } (\alpha,\beta).$$

Pak

$$\int f(x)\,dx \stackrel{c}{=} G(\varphi^{-1}(x)) \text{ na } (a,b).$$

Věta 15 (o substituci – druhá metoda, druhá verze). *Nechť funkce f má primitivní funkci na (a,b) (což je splněno například, je-li f spojitá na (a,b)), funkce φ má vlastní derivaci v každém bodě intervalu (α,β), je prostá na (α,β) a zobrazuje tento interval na interval (a,b). Pokud platí*

$$\int f(\varphi(t))\varphi'(t)\,dt \stackrel{c}{=} G(t) \text{ na } (\alpha,\beta),$$

pak

$$\int f(x)\,dx \stackrel{c}{=} G(\varphi^{-1}(x)) \text{ na } (a,b).$$

Věta 16 (integrace per partes). *Nechť I je otevřený interval a funkce f a g jsou spojité na I. Nechť F je primitivní funkce k f na I a G je primitivní funkce ke g na I. Pak platí*

$$\int g(x)F(x)\,dx = G(x)F(x) - \int G(x)f(x)\,dx \text{ na } I.$$